

DESCOPERIREA CONCILIULUI AL II-LEA DIN VATICAN

PS Petru GHERGHEL
episcop de Iași

Biserica își urmează calea: merge înainte – înaintează în larg

Fiind un organism viu, Biserica, trupul mistic al lui Cristos, se bucură de o creștere continuă, așa cum un trup omenesc se dezvoltă treptat, urmând acel program genetic pe care oamenii, în general, nu-l cunosc, dar îl experimentează zi de zi. Sunt clipe în viața omului când toate merg bine și progresul este vizibil, sunt însă momente grele, de cumpănă, când viața fie stagnează, fie înaintează cu greutate.

Pentru Biserica, în general, acest drum, odată început, continuă să crească și să se maturizeze după programul stabilit de divinul întemeietor. Spre deosebire de realitatea trupului fizic, care are o limită și moare, trupul mistic al Bisericii are o destinație veșnică, căci, o dată început, el nu mai moare, moartea nu mai are nici o putere asupra lui, așa cum știm că s-a întâmplat cu Cristos, capul acestui trup, care, o dată înviat din morți, nu mai moare, ci este veșnic viu. Ne bucurăm să descoperim și să experimentăm acest adevăr împreună cu sfântul Paul și cu primii creștini, prezenți în Roma:

Așadar, am fost înmormâțați împreună cu el prin botez în moartea lui pentru ca, după cum Cristos a înviat din morți prin gloria Tatălui, la fel și noi să umblăm într-o viață nouă. Căci dacă am fost împreună sădiți într-o moarte asemănătoare cu a lui, la fel vom fi în înviere, știind bine că omul nostru cel vechi a fost răstignit împreună cu el, pentru ca trupul păcatului să fie nimic, așa încât să nu mai fim sclavii păcatului, fiindcă cel care a murit a fost eliberat de păcat.

Dar dacă am murit împreună cu Cristos, credem că vom și trăi împreună cu el, știind că Cristos cel înviat din morți nu mai moare, moartea nu mai are nici o putere asupra lui (*Rom 6,3-9*).

Noi, prin botez, am intrat în această realitate a trupului mistic al lui Cristos, în Biserică, și credem că vom avea soarta lui, o viață fără de sfârșit. Asigurarea dată de însuși Isus Cristos, când l-a ales pe Petru să fie în fruntea apostolilor și piatra pe care să fie clădită Biserica, nu mai are nevoie de alte argumente: „Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica mea și porțile iadului nu o vor birui” (*Mt 16,18*).

Chiar dacă greutățile curg, valorile cresc sau furtunile se întetesc și se năpustesc asupra ei, chiar dacă întunericul nopții, a încercărilor, o fac să sufere, ea este opera lui Cristos și rămâne până în veșnicie, unde toate se vor desăvârși în Cristos și vor fi încredințate Tatălui, ca Dumnezeu să fie totul în toți (cf. *1Cor 15,24-28*).

Rolul conciliilor

Noi știm că Mântuitorul, întemeind Biserica, i-a trimis pe cei doi-sprezece apostoli și pe ceilalți ucenici, și ei, întăriți și luminați de Duhul Sfânt care a coborât în ziua de Rusalii, pornesc în toată lumea să vestească evanghelia până la marginile pământului, și astfel, să semene peste tot cuvântul lui Dumnezeu. Acest cuvânt al lui Dumnezeu nu a fost primit peste tot la fel și nu a încolțit la fel în toate inimile, întrucât și popoarele, și persoanele la care a ajuns au fost diferite.

Cu toții știm că, atunci când vorbim despre credință, avem doi factori, elementul uman și cel divin. Dacă elementul divin e mereu identic, neschimbător, elementul uman este diferit de la om la om, de la popor la popor, e capabil de greșeli, de diverse manifestări, chiar și contrare, și poate cu adevărat lăsa loc la apariția buruienilor, la creșterea neghinei, cum știm că s-a întâmplat atunci când diavolul a aruncat neghina în lanul de grâu (cf. *Mt* 13,25).

Pentru păstrarea adevărului nealterat, apostolii ne-au lăsat exemplul lor, stabilind crezul apostolic împreună, cum știm deja din *Faptele Apostolilor* și din scrierile sfântului Apostol Paul (cf. *Fap* 6,2).

Același lucru urma să se întâmple în continuare în Biserică. Și așa s-a întâmplat cu primele sinoade ecumenice, începând cu cel din Niceea (325), din Asia Mică, pentru combaterea arianismului, continuând apoi cu Conciliul I din Constantinopol (381), Conciliul din Efes (431), Conciliul din Calcedon (451), Conciliul al II-lea din Constantinopol (533), Conciliul al III-lea din Constantinopol (681), Conciliul al II-lea din Niceea (787), Conciliul al IV-lea din Constantinopol (869-870), și apoi cu cele din Biserica apuseană: Conciliul I din Lateran (1123), Conciliul al II-lea din Lateran (1139), Conciliul al III-lea din Lateran (1179), Conciliul al IV-lea din Lateran (1215), Conciliul I din Lyon (1245), Conciliul al II-lea din Lyon (1274), Conciliul din Vienne (1311-1312), Conciliul din Constanț (1414-1418), Conciliul din Florența (1439-1444), Conciliul al V-lea din Lateran (1512-1517), Conciliul Tridentin (1545-1563), Conciliul I din Vatican (1870), Conciliul al II-lea din Vatican (1962-1965).

Zilele pe care le trăim ne fac contemporani cu marele eveniment al Bisericii din ultimele decenii ale celui de-al doilea mileniu și ne aflăm din plin sub influența lui benefică ce a răspândit-o în lume: *Conciliul ecumenic al II-lea din Vatican*.

Întrebări actuale

Am procedat la această scurtă pledoarie pentru a mă întoarce la subiectul nostru, la realitatea Bisericii noastre locale, în raport cu Biserica universală de care este strâns legată și de la care primește forța și seva, pentru că izvorul vieții ei este Cristos, capul ce a orânduit ca poporul cel nou să fie clădit și structurat pe fundamentul apostolilor, construcție care îl are ca piatră de temelie pe însuși Domnul nostru venit pe pământ.

În ultimii ani, noi, ca Biserică locală, am avut o situație de două ori anormală. Mai întâi o perioadă lungă nu am avut episcop, și apoi am fost separați fizic și vizibil de capul văzut al Bisericii, Sfântul Părinte papa, pentru mulți ani. Un lucru sigur nu a putut fi anulat, de nici o forță pământească, apartenența noastră ontologică la însăși realitatea Bisericii. Am aparținut la Biserica universală și ne-am bucurat chiar dacă nu am putut vedea cu ochi pământești această realitate și nu ne-am putut bucura din plin de această binecuvântată comuniune spirituală. Suntem totuși beneficiarii lucrării Duhului Sfânt care trece peste granițele și limitele umane și ne luminează și pe noi, fiii acestei Biserici locale.

La acest moment retrospectiv, când nu se împlinesc nici 41 de ani de la începutul și terminarea Conciliului al II-lea din Vatican (1962-1965), ne întoarcem totuși în timp să marcăm acest eveniment istoric din viața Bisericii și acest adevărat dar pentru Biserică și omenire.

Cum de a fost posibil?

Voi încerca să prezint doar câteva realități și, între ele, trei personalități.

a) Mai întâi, conciliul a fost și va rămâne un adevărat *kairos*, datorită harului special oferit Bisericii sale de Întemeietorul ei: „Iată, eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârșitul lumii” (*Mt* 28,20).

b) Apoi, datorită lucrării miraculoase a Duhului Sfânt care a așteptat atâta timp și a intervenit în istorie prin marea figură a unui papă (pentru unii de tranziție), Ioan al XXIII-lea. De fapt, este o adevărată surpriză a lui Dumnezeu pentru întreaga omenire și, desigur, pentru Biserică. Marele Yves Congar vorbea despre Ioan al XXIII-lea ca un „dar uriaș” făcut de Dumnezeu Bisericii din zilele noastre. Ajuns papă în anul 1958, la mai puțin de un an (la 25 ianuarie 1959), face cunoscută lumii intenția de a convoca un conciliu ecumenic. Toți au rămas surprinși. Până și cardinalii și-au arătat șovăiala. Din cei 74 care au fost consultați, au răspuns doar 25 la apelul papei, și din cei 25, doar 7 au venit cu propuneri concrete. Filmul care a fost prezentat după beatificarea sa este grăitor: rămăsese aproape singur, nimeni și nimic nu a putut să-i șteargă din minte înflăcărea pentru convocarea conciliului.

Ce voia acest papă, „aproape trecut”, prin conciliu?

Dorea să așeze adevărurile de credință într-o lumină nouă, așa încât ele să răspundă la problemele societății de azi, la problemele și realitățile omului modern. Celelalte probleme – unirea în credință, reformele liturgice, a structurilor bisericești – s-au adăugat rând pe rând.

A dorit un *aggiornamento* pentru întreaga Biserică și pentru membrii ei.

Gândul pe care l-a avut i-a cuprins întreaga viață și operă. Încet-încet, colaboratorii săi și majoritatea episcopilor s-au deschis pentru o asemenea aventură. O putem numi o adevărată aventură spirituală care a cuprins apoi întreaga Biserică și întreaga societate.

Sesiunea I a conciliului s-a deschis la 11 octombrie 1962, cu prezența a 2540 de părinți din cei 2908 invitați. La 8 decembrie 1962, părinții conciliari au plecat acasă edificați de problemele ce stau în fața întregii Biserici, fără nici o decizie.

La 3 iunie 1963, Ioan al XXIII-lea moare, cutremurând din temelii întreaga Biserică și societate.

Ce va fi acum?

Unii credeau că totul s-a terminat. Alții sperau într-o schimbare, într-o întoarcere la cele dinainte, alții așteptau noi surprize din partea lui Dumnezeu.

Temerile și așteptările unora s-au spulberat când a fost ales Giovanni Battista Montini, care nu numai că nu a întrerupt conciliul, ci l-a continuat, cu o nouă și deosebită însuflețire și profunzime.

Din nou a intervenit Duhul Sfânt, alegând un om sfânt, integru, profund și dedicat Bisericii până la cea din urmă fibră a sufletului.

Sub îndrumarea sa, conciliul a continuat cu sesiunea a II-a (29.09.1963 – 4.12.1963), apoi cu sesiunea a III-a (14.09.1964 – 21.11.1964), și sesiunea a IV-a (14.09.1965 - 8.12.1965).

Munca depusă în aceste trei sesiuni a fost încununată de succes, pentru că s-au promulgat 16 documente: 4 constituții, 9 decrete și 3 declarații.

Cu aceasta, conciliul a putut fi considerat ca o adevărată manifestare a lui Dumnezeu, o epifanie – *Hoc signum magni regis est* –, devenind astfel evanghelia timpului nostru.

De la Roma la Iași

La un asemenea eveniment, Biserica noastră locală a participat în patru moduri.

Mai întâi a știut, a luat act, a tăcut și a așteptat.

Apoi a avut un martor, observator și participant la ultima parte, în persoana episcopului Petru Pleșca (consacrat în 1965), care ne-a informat despre eveniment și apoi a adoptat un timp de temporizare și așteptare.

În cel de-al treilea rând, printr-o angajare, aș numi-o de pionierat, în a cunoaște și a aplica normele Conciliului al II-lea din Vatican din partea unor lideri spirituali – preoți profesori –, oprindu-mă în special asupra unuia, pe care îl voi numi mai jos.

În al patrulea rând, încă înainte de schimbările politice din România, prin aplicarea unor norme în domeniul liturgiei, a teologiei dogmatice și morale și a predării Sfintei Scripturi în cadrul învățământului teologic.

În ultimul rând, publicarea și popularizarea documentelor conciliului prin introducerea lor mai întâi pentru uz intern, în Seminar și prin unele biserici, și apoi prin publicarea lor, în formă provizorie, sub coordonarea Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București, în noiembrie 1990.

Din aceste note prezentate referitoare la noi, vreau să acord câteva rânduri unui nume pe care cred că aş putea să-l compar cu mari personalităţi ale Bisericii universale (cu Maximilian Kolbe), pentru că nu numai că a auzit, a iubit conciliul, dar s-a oferit să-l facă cunoscut, cu mari riscuri, atât din partea autorităţilor laice, cât şi din partea autorităţii bisericeşti. Despre el probabil vor mai trebui scrise multe, şi pe frontispiciul editurilor noastre, fie la Iaşi, fie la Bucureşti, ar trebui să-i dăltuim numele: Ioan Ciuraru – părinte spiritual şi tipograf.

La pierderea lui pentru această lume, am dorit să încadrez persoana şi opera sa în aceste cuvinte: *Fuit sacerdos victimae suae, et victima sacerdotii sui* – în traducere largă *A fost preotul victimei sale şi victima preoţiei sale.*

Nu exagerez spunând că pentru noi a fost un fenomen pe care mulţi nu l-au înţeles, iar noi nu puteam ţine pasul după el. Era de o trăire impresionantă, de o încăpăţânare cu totul specială în a face bine, în a scrie, multiplica şi publica tot ce era posibil, de la foi volante, la cursuri, calendare, şi cărţi. Era un neliniştit şi nedormit multiplicator şi tipograf în Seminar, în condiţii de clandestinitate şi apoi la Bucureşti şi Buzău, sub acoperirea cvasi-oficială a Arhiepiscopiei, a Mons. Augustin, care, de fapt, nu ştia şi nu trebuia să ştie totul despre activitatea publicistică a centrului de multiplicare de la Buzău.

Acum, când avem atâtea edituri, tipografii, centre de difuzare a documentelor, cărţilor şi a materialelor, ne vine destul de greu să ne întoarcem la acele timpuri. Să le evocăm pentru că ele au fost şi rămân atât de frumoase şi valoroase. Trebuie să-i facem nu una, ci multe statui, acestui părinte tipograf, I. Ciuraru.

Conciliul al II-lea din Vatican pentru toţi

Intenţia organizatorilor de a oferi pentru Conciliul al II-lea din Vatican o retrospectivă văzută şi de cei care au trăit acele clipe ale conciliului, ce se desfăşura undeva departe, într-o lume liberă cu care noi nu aveam legături, mi se pare deosebit de benefică. Ne putem verifica pe noi înşine în lumina marelui mister al Bisericii şi putem descoperi modul cum Dumnezeu ştie să facă surprize pentru poporul său.

Trăiam şi participam la viaţa şi activitatea Bisericii fără să realizăm acest fapt. Am beneficiat de contribuţia întregii Biserici pe căi nebănuite, trecând peste bariere, peste opreliştea impusă de regim, pe undele radio-ului, a unor cărţi apărute prin minune între noi şi, desigur, prin lucrarea tainică a Duhului Sfânt.

Ca preoţi şi, mai târziu, ca profesori, întorşi în Seminar pentru formarea viitorilor apostoli, noi înşine lipsiţi de tezaurul conciliului, cu greu am putut beneficia şi transmite noile linii formative. Am putea spune că eram cumva ruşi de documentele bisericeşti şi, într-un fel, văduviţi de informaţiile şi datele noi din domeniile vieţii intelectuale şi spirituale.

Într-un astfel de context, apariţia cărţii *Conciliul al II-lea din Vatican pentru toţi* ni s-a părut ca o mană cerească, chiar ca o mică revoluţie.

Era o întâlnire mai pe larg și mai pe înțelesul nostru cu marile probleme frământate în conciliu și stabilite ca o nouă formă de viață pentru fiecare membru al Bisericii.

Această lucrare, datorată în exclusivitate pr. Ioan Ciuraru, ni s-a părut epocală; o lucrare de referință pentru orice profesor, preot și seminarist. Răspândirea ei printre noi a fost clandestină, fără nici un aviz și chiar fără binecuvântarea oficială bisericească. Era material pentru uzul intern și pe răspundere proprie.

Rețin și astăzi ecoul acestei lucrări printre noi și teama ca nu cumva să fie descoperită de cineva din aparatul de control. Dacă vă uitați bine, n-a fost trecut nici autorul, nici data traducerii și multiplicării.

Această lucrare apărută imediat după conciliu sub semnătura unui mare teolog, Bernard Häring, și tradusă la noi după 10 ani (1975) de la încheierea conciliului, a marcat un moment de cotitură pentru faptul că, din acest moment, au început să apară în Seminar și alte traduceri, bineînțeles, în exemplare multiplicat la mașină, iar în țară, la nivel central, s-a trecut la traducerile misalului și a ritualurilor de către o comisie mixtă stabilită de către ierarhii din București și Iași.

Concluzie

Cred că retrăirea experiențelor din acele momente ale Bisericii universale și, mai ales, ale Bisericii noastre locale, ne face să constatăm că Biserica lui Cristos e vie, e dinamică și mereu se reînnoiește.

Străduința de a pătrunde în conținutul profund al conciliului, lupta de a-l aplica în toate sectoarele vieții bisericești, tensiunile care le-a generat dorința de a fi cât mai prompti în aplicarea normelor liturgice, mai ales, introducerea limbii materne în celebrarea Sfintei Liturghii și a sacramentelor, ne fac astăzi să admirăm lucrarea Duhului Sfânt, care nu se lasă întrecut în descoperirea căilor de aplicare a inspirațiilor sale și de propovăduire a mesajului evanghelic, la toate popoarele și în toate timpurile.

Astăzi, putem spune că tezaurul conciliului s-a deschis înaintea ochilor noștri și nu mai suntem împiedicați de ordinele politice sau de ziduri separatoare de lume, să nu-l aplicăm.

Rămâne o întrebare: Noi, la 40 de ani, ce-am făcut cu viața noastră creștină în lumina acestui mare dar făcut de Duhul Sfânt Bisericii lui Cristos?